

Sisi Museum

EXPERIENCE THE IMPERIAL HOFBURG

Het Sisimuseum

In april van 1854 kwam de 16-jarige hertogin Elisabeth in Beieren naar Wenen om haar neef, keizer Frans Jozef, te trouwen. Na de bruiloft nam zij haar intrek in de Hofburg en dook zij in het imperiale wereldje van het Weense hof. Betreedt u nu het Sisimuseum en maak in de volgende 6 vertrekken kennis met: “Sisi – mythe en waarheid”.

A.u.b. let u erop, dat vanaf hier het fotograferen niet is toegestaan.

31. De dood

Op 10 september 1898 shockeerde een bericht heel Europa: keizerin Elisabeth van Oostenrijk is vermoord! Elisabeth’s tragische dood was het einde van een bewogen, ongelukkig en vaak onbegrepen leven van een buitengewone persoonlijkheid. Het droeg echter bij tot het ontstaan van een mythe, die Elisabeth door haar onkonven-tionele levensstijl had ontwikkeld. Hoe is deze mythe nu ontstaan? Laten wij op zoek gaan naar de persoonlijkheid van de keizerin!

32. Het ontstaan van een mythe

De krantenartikelen voor en achter u gaan in op de vraag, hoe Elisabeth werd gezien door de journalisten van die tijd. Zij tonen heel duidelijk, dat Elisabeth tijdens haar leven niet de alom geliefde, omjubelde mooie keizerin was, die de voorpagina’s vulden. Een feit is, dat over Elisabeth, die zich al zeer snel onttrok aan haar openbare rol als keizerin en in de laatste jaren van haar leven nog sporadisch in Wenen vertoefde, slechts zelden werd bericht. Omdat de kranten binnen de monarchie bovendien streng gecensu-reerd werden, was een openlijk, kritisch oordeel over de keizerin nauwelijks mogelijk. Keizer Frans Jozef nam hier de duidelijk belangrijkere rol in: de “goede, oude keizer” was in de harten van de bevolking verankerd en hem gold de algemene sympathie. Dat leest men ook uit de krantenberichten na de dood van de keizerin, waarin het medeleven vooral de keizer gold, die opnieuw een zware slag van het noodlot moest ondergaan. Pas na haar tragische dood werd Elisabeth tot een vereerde, onzelfzuchtige en goede keizerin gestileerd en daardoor een verkeerd beeld geschapen.

33. De ikoon

Tijdens haar leven had men eerder weinig interesse getoond voor de teruggetrokken en “vreemde” keizerin – eerst na haar dood werden de mogelijkheden tot het te gelde maken van de ongelukkige, mooie keizerin, die zo tragisch om het leven was gekomen, herkend en ook zodanig uitgebuit. Al snel verspreidden zich talloze herdenkingsplaatjes, herden-kingsmunten en andere memorabilia, die aan de keizerin herinnerden.

34. De monumenten

Na de dood van Elisabeth werden diverse monumenten opgericht. Nog voor Wenen vonden in Budapest in 1901 en 1902 2 concours voor een monument voor Elisabeth plaats.Deze aktiviteiten en een soortgelijke in Salz-burg leidden in Wenen tot de oprichting van een monumentencomité. Het, met veel onenigheid verbonden, zoeken naar een waardige plaats werd door de keizer besloten ten gunste van het Volkspark.

35. Het standbeeld van Klotz

De eenvoudige, staande figuur voor Salzburg inspireerde de Weense beeldhouwer Hermann Klotz, die zijn voorbeeld wat meer beweging gaf. De “majestueus schrijdende” werd zowel levensgroot als in kleinformaat uitgevoerd. Zijn werk vond algemene waardering. Een exemplaar in kleinformaat sierde zelfs het buro van de keizer in paleis Schönbrunn. Het hier tentoongestelde levensgrote standbeeld was een geschenk van aarts Hertog Frans Salvator, een schoonzoon van de keizerin, aan de republiek.

36. Elisabeth in de films

Pas door de filmproducties werd Elisabeth tot de wereldwijd bekende en vereerde “Sissi”. Daartoe droeg vooral de Sissi-trilogie van Ernst Marischka uit de 50-er jaren bij, waarmee de jonge Romy Schneider beroemd werd. Die gaf en geeft ons tot op heden de indruk van een jonge, lieve en ongedwon-gen “Sissi”, die helaas slechts beperkt overeenkomt met de werkelijke persoonlijkheid van keizerin Elisabeth.

Nemen we dus de historische Elisabeth onder de loep:

37. Haar jeugd in Beieren

Op 24 december 1837 wordt Elisabeth in München als dochter van hertog Maximiliaan in Beieren en de Beierse koningsdochter Loedovica geboren. Sisi – zoals Elisabeth thuis wordt genoemd - lijkt in veel opzichten op haar vader: de volkse hertog houdt van de natuur, is een hartstochtelijke paardrijder en reiziger. Sisi groeit met haar 7 broers en zusters zeer vrij en ongedwongen op in München en in het paleis Possenhofen aan het Starnberger meer, ver weg van etikette, ceremonieel en hoofs corset. Met haar 2 jaar jongere broer Karel Theodoor, die in de familie “Gackel” wordt genoemd, heeft Elisabeth haar leven lang een bijzonder innige band. In de vitrine ziet u een aquarel, die die beiden toont. Van het jurkje, dat Elisabeth op dat schilderij draagt, ziet u in dit vertrek een replica.

38. De verloving in Bad Ischl

In de zomer van 1853 begeleidde Sisi haar moeder en haar oudere zuster Helene – Néné genoemd – naar Bad Ischl, om de 23ste verjaardag van haar neef, de jonge keizer Frans Jozef, te vieren. De ware reden van deze reis zijn echter de huwelijksplannen, die de beide moeders, die tevens zusters waren, hebben gesmeed. Frans Jozef raakt hals over kop verliefd op de 15-jarige Sisi. Op 19 augustus vindt de feestelijke verloving plaats; Sisi is door al de aandacht, die men aan haar schenkt, geïntimideerd en stil – Frans Jozef, daarentegen, is dolgelukkig. Ook zijn moeder, aartshertogin Sophie, heeft begrip voor de geschrokken Sisi en is eigenlijk helemaal niet tegen de keus van haar zoon, zoals vaak wordt beweerd, maar is blij hem zo gelukkig te zien.

39. De jurk voor de vrijgezellen-avond

Na de verloving in Bad Ischl keert Sisi terug naar Beieren, waar direkt wordt begonnen met de voorbereidingen voor de bruiloft. Onder andere wordt Sisi voorbereid op haar toekomstige rol als keizerin van Oostenrijk – Sisi’s onbehaaglijke gevoel en haar angst voor het Weense hof nemen toe. Ze voelt, dat zij door haar verloving voor de coulisse van Bad Ischl het toneel van de wereldgeschiedenis heeft betreden en daarmee haar persoonlijke vrijheid opgegeven. Slechts weinige gewaden van Elisabeth zijn tot op heden bewaard gebleven. Daartoe hoort deze zgn. Polterabendjurk, waarvan u hier een kopie ziet. Het origineel bevindt zich in het bezit van het Kunsthistorisch Museum, maar kan om conservatorische redenen niet meer worden getoond. Elisabeth droeg deze bijzondere jurk vermoedelijk op de afscheidsavond voor haar vertrek naar Wenen. Interessant zijn vooral de oriëntaalse versieringen op de stola van de jurk; naast een sultansteken is een arabische spreuk gebordu-urd, die, vertaald, “ach, mijn heer, wat voor een heerlijke droom” betekent.

40. Het huwelijk

Met de huwelijksluiting op 24 april 1854 begint voor Elisabeth een nieuwe periode in haar leven. Voor Elisabeth zijn de ceremoniele feesten, de vreemde blikken en de hoge verwachtingen te spannend. Tijdens haar eerste audientie als keizerin breekt zij door oververmoeidheid in tranen uit en verlaat de zaal. Aanvankelijk probeert zij de verwachtingen, die men aan haar stelde, te vervullen. Het keizerlijk paar krijgt 4 kinderen; de oudste dochter, Sophie, sterft helaas reeds op 2-jarige leeftijd. Elisabeth is wanhopig, maar moet haar gevoelens onderdrukken, aangezien de representatieve plichten voorgaan voor de persoonlijke situatie.

41. Raab

Aan de muur ziet u een schilderij van Georg Raab, dat de keizerin toont tijdens de festiviteiten ter ere van de zilveren bruiloft in 1879 met de beroemde robijnen juwelen. Deze sieraden horen tot de kroonjuwelen van de Habsburgers, die nu niet meer existen. Op de zuil naast het schilderij ziet u een reconstructie van de beroemde juwelen.

42. Winterhalter

De jonge keizerin leed in toenemende mate aan slapeloosheid, gebrek aan eetlust en aanhoudende hoestbuien. Om een longontsteking te voorkomen, wordt Elisabeth, op aanraden van de artsen, naar Madeira gestuurd. Voor het eerst is Sisi weer vrij van verplichtingen en geniet van haar leven, ver weg van de hoofse druk. Als Elisabeth naar 2-jarige afwezigheid weer aan het Weense hof terugkeert, heeft zij een ingrijpende metamorfose ondergan-an. Uit het schattige, maar verlegen en melancholieke meisje is een zelf-bewuste, trotse schoonheid geworden. Uit deze tijd stammen de beroemde portretten van Frans Xaver Winterhalter. Het bekendste is ongetwijfeld het schilderij voor u, dat Elisabeth in 1865 in een baljurk – de zgn. sterrenjapon – laat zien met de beroemde diamanten sterren in het haar. Elisabeth bezat een set van 27 diamanten sterren, die later door haar kleindochter,

aartshertogin Elisabeth, de dochter van Rudolf, werden geerfd. Op de glazen zuil ziet u kopieën van deze sterren.

43. Koningin van Hongarije

Steeds vaker zet de keizerin de macht van haar schoonheid heel bewust in voor haar interesses. In de actieve politiek is zij minder geïnteresseerd en zodoende bemoeit zij zich slechts een enkele keer met de regeringszaken van haar man, namelijk om zich voor Hongarije in te zetten. Elisabeth voelt veel sympathie voor het temperamentvolle en trotse Hongaar-se volk, dat, sinds de onderdrukking van de revolutie van 1849, absoluut wordt geregeerd. Zij wordt een fervente pleitbezorgster van de Hongaarse belangen en staat in nauw contact met de leidende Hongaarse vertegen-woordigers. Ongetwijfeld heeft zij een groot aandeel aan het feit, dat Frans Jozef uiteindelijk het compromis ondertekent, dat de historische rechten van Hongarije erkent en de basis vormt voor de Oostenrijks – Hongaarse monarchie. In 1867 vindt dan in de Matthiaskerk van Boedapest de feestelijke kroning plaats, waarbij ook Elisabeth tot koningin van Hongarije wordt gekroond.

44. Het Hongaarse kroningsgewaad

Vóór het portret van Elisabeth als Hongaarse koningin ziet u nog een jurk. Het gaat hierbij om een kopie van het Hongaarse kroningsgewaad. Deze jurk werd in het atelier van Worth in Parijs vervaardigd. Als Frans Jozef en Elisabeth na de kroning uit de Matthiaskerk komen, schalt het “eljen” van de duizenden mensen hen in de oren. Elisabeth trekt zich snel terug om haar zware gewaad met sleep te vervangen door een eenvoudige japon uit witte tule. Op de zuil naast het gewaad ziet u een kopie van de Hongaarse kroningsjuwelen, de originelen bestaan helaas niet meer.

45. Representatie

Elisabeth neemt met toenemende tegenzin haar plichten als keizerin waar. Representatie is voor haar onaangenaam, het hofceremonieel lastig, zij haat de strakke hiërarchische structuren en de intriges aan het Weense hof.

46. Het paardrijden

Om aan het Weense hof te ontkomen, zoekt de keizerin haar toevlucht in sport, schoonheidscultus en reizen. Één van haar grootste passies is, sinds haar jeugd, het paardrijden. Haar vader heeft haar reeds het kunstrijden bijgebracht, nu oefent de keizerin hard en profileert zich als één van de beste en moedigste paardrijdsters van Europa. Haar parforce ritten gaan tot aan de grens van het mogelijke. Wij leren hier voor het eerst de persoonlijkheid van Elisabeth kennen, die heel bewust haar grenzen zoekt, onder anderen in sportieve topprestaties, waarbij zij zich ook bewust in gevaarlijke situaties begeeft.

47. De schoonheid

Elisabeth geldt als één van de mooiste vrouwen van haar tijd en weet dat ook heel goed. De schoonheidszin neemt een belangrijke plaats in haar dagschema in. Zij is vooral trots op haar dichte, bijna bodemlange haardos, dat dagelijks 2 – 3 uur lang wordt gekamd. Om haar veelgeroemde schoonheid te kunnen behouden, probeert Elisabeth talloze schoonheidsre-cepten uit: voor u ziet u enkele van haar originele recepten. Zij zweert ook bij ongewone methodes, zoals rauw kalfsvlees, waaruit zij gezichtsmaskers maakt, die ze 'snachts draagt. Zij hecht veel waarde aan haar slanke lijn. Ze was 1 meter 72 groot en woog tussen 45 en 47 kilo! Bewonderenswaardig is ook haar ongelooflijke taille van 51 cm. Bovendien probeert Elisabeth diverse dieten uit om haar gewicht te houden. Daarbij speelt de weegschaal een belangrijke rol: zij weegt zich dagelijks en volgt, naarmate ze ouder wordt, alsmaar strengere dieten. Dat zij sap van rauw vlees dronk, is onjuist – het rauwe kalfsvlees werd geperst, het vleessap gekruid en opgewarmd, alvorens Elisabeth het dronk. Eveneens tot het rijk der legenden hoort het feit, dat zij voortdurend honger leed om slank te blijven. Rekeningen van de verschillende banketbakkers bewijzen, dat Elisabeth vooral graag bonbons en ijs snoepte.

48. De gezondheid

De lichaamsbewuste en sportieve keizerin staat ook onder voortdurende medische controle. Ze weet, dat bij een gezond lichaam en een mooi gezicht ook verzorgde tanden horen. Het tandverzorgingsgarnituur van haar persoonlijke tandarts en brieven van haar vertrouwelinge, gravin Ferenczy, zijn een bewijs van de regelmatige behandelingen.

49. Het centrum

Na de tragische zelfmoord van haar enige zoon Rudolf in 1889 wordt Elisabeth alsmaar verbitterder, trekt zich meer en meer in zichzelf terug, wordt mensenschuw, ongenaakbaar en draagt enkel nog zwart.

50. De vitrine met waaiers en rouwjuwelen

Waaiers, sluiers en parasols zijn al zeer snel vaste begeleiders, waarachter de keizerin haar gezicht voor nieuwsgierige mensen verbergt. Elisabeth haat het aangestaard te worden. Op 50-jarige leeftijd schrijft ze: “misschien zal ik later altijd gesluierd gaan en mag zelfs mijn nabije omgeving mijn gezicht niet meer zien“. Bij het rouwgewaad draagt de keizerin rouwjuwelen uit zwarte glazen kralen en git. Er werden typisch geen kostbare stenen gebruikt om door de eenvoud van het materiaal de eigen teruggetrokken-heid in de rouw te onderstrepen.

51. Toevluchtsoorden

Elisabeth leert met de tijd zich aan het Weense hof door te zetten en begint een leven, dat aan haar verwachtingen voldoet. Ze doet enkel nog wat zij zelf wil en weigert steeds vaker de rol van keizerin te spelen. Frans Jozef en Elisabeth zijn vreemden voor elkaar geworden, zij voelt zich magisch aangetrokken door de oneindige oceaan en droomt ervan, vrij als een meeuw te zijn: “ik ben een meeuw zonder land …”. Ter afleiding onderneemt Elisabeth verre reizen en zoekt naar toevluchtsoor-den, plaatsen, waar ze vrij kan leven. Daartoe hoort naast het Hongaarse slot Gödöllő bij Boedapest, de Hermesvilla in het Lainzer wildpark bij Wenen, uiteindelijk ook het Achilleion op het Griekse eiland Korfoe: een, naar haar lievelingsheld uit de Griekse mythologie genoemde, prachtige villa in Pompejaanse stijl, die de keizerin vol toewijding en met waardevolle antieke voorwerpen laat inrichten. Na de voltooiing ervan verliest de rusteloze Sisi haar interesse aan het Achilleion en biedt het te koop aan, wat echter eerst na haar dood tot stand kwam.

52. Titania

Elisabeth, die sinds haar jeugd gedichten schrijft, vlucht meer en meer in dweperige poezie. Zij houdt van Homerus en schrijft, geïnspireerd door haar grote idool Heinrich Heine, talrijke gedichten, die haar teleurstelling, haar melancholie en haar verlangens, maar tevens haar misantropie en toene-mende isolering tot uitdrukking brengen. Zij begint zich te vereenzeligen met de feeenkoningin Titania uit Shakespeare’s Midzomernachtsdroom. Om zijn geliefde vrouw een plezier te doen, laat Frans Jozef zelfs haar slaapkamer in de Hermesvilla, die zij “Titania’s toverslot” noemt, met scènes uit de midzomernachtsdroom beschilderen.

53. Reizen

“Niet te lang op een plek blijven …”, schrijft Elisabeth. Haar reislust wordt sterker – hoe verder ze van Wenen weg is, hoe beter zij zich voelt. Onder het mom van haar aangetaste gezondheid, onderneemt de keizerin verre reizen, wil vreemde landen en kulturen leren kennen. Zij houdt vooral van scheepvaarten bij hoge zeegang, als ze zich aan de elementen uitgeleverd voelt. Op het dek van haar jacht staat een paviljoen uit glas, van waaruit zij een vrij zicht op de zee heeft. Hier laat zij zich bij stormachtig weer, terwijl de bemanning reeds om hun leven vreest, op een stoel vastbinden en verklaart : “ik doe net als Odysseus, omdat de golven mij lokken …”.

54. Reisapothek

De 63-delige reisapothek van de keizerin bevat, naast talrijke mosterdplei-sters, verbandgaas, crèmes en flesjes, ook een, voor onze tijd, interessant cocainespuitje. Opiaten werden toen, anders dan nu, ingezet in de medische wetenschap. Omdat de ontspannende en opmonterende werking van cocaine bekend was, diende men het intraveneus toe bij menstruatiepijnen en tijdens de overgangsjaren.

55. De hofsalonicoupé

Zo bescheiden als Elisabeth bij haar scheepsreizen is, zo luxueus wordt de, speciaal voor haar gebouwde, hofwagon ingericht, waarmee ze door heel Europa reist. Loopt u nu door een reconstructie van de salon van deze hofwagon. Het origineel is in het Technisch Museum in Wenen te bezichti-gen.

56. Reisbestemmingen

“De reisbestemmingen zijn slechts daarom interessant, omdat de reis ze verbindt. Mocht ik ergens aankomen en weten, dat ik niet meer verder kan, wordt zelfs het verblijf in het paradijs tot een hel”, schreef Elisabeth. Haar rusteloosheid neemt toe en zowel haar familie als ook haar vertrouwelingen maken zich alsmaar meer zorgen om de zwaarmoedige keizerin. In 1897 schrijft haar dochter Marie Valerie in haar dagboek: “helaas wil mama helemaal alleen gelaten worden … en spreekt enkel nog van treurige dingen “en in mei 1898: “de diepe droefheid, waarin mama vroeger slechts kortstondig verviel, laat haar niet meer in de steek. Vandaag zei mama weer eens, dat ze naar de dood uitkijkt …”

57. De moordaanslag en de begrafenis

In september 1898 bevindt Elisabeth zich op kuur in Territet bij Montreux en maakt met haar hofdame Irma Sztaray op 9 september een uitstap naar Prégny om Barones Rothschild te bezoeken. ’sAvonds reist Elisabeth door naar Genève, alwaar zij overnacht, om de volgende dag weer naar Montreux terug te keren. Omdat zij als privé-persoon reist, gebruikt ze, zoals zo vaak, de naam gravin van Hohenembs, een van haar titels, om in het hotel Beau Rivage te overnachten. Door een indiscretie verschijnt echter de dag erop in een Geneefse krant het bericht, dat de keizerin van Oostenrijk in het hotel te gast is. Dit bericht wordt ook door Luigi Lucheni gelezen, een Italiaanse anarchist, die eigenlijk naar Genève is gekomen om de prins van Orléans te vermoorden. Dat de prins op het laatste ogenblik zijn reisroute heeft veranderd en nu toch niet naar Genève komt, stoort Lucheni weinig – hij heeft door toeval reeds een veel prominenter slachtoffer gevonden! Op de ochtend van de 10de september doet Elisabeth nog boodschappen en bezoekt haar lievelingsbanketbakker. Om 12 uur wil zij de boot nemen om naar Montreux terug te varen. Op weg naar de aanlegplaats wacht Lucheni haar op, stort zich op de keizerin en steekt haar met een vijl in de borst. Elisabeth valt op de grond, staat dan direkt weer op om de boot niet te missen. Ze gaat snel aan boord, denkende, dat ze enkel omver is gestoten. Kort daarop valt ze flauw en bij het openen van haar corset ontdekt men een kleine steekwond. De boot keert ogenblikkelijk om en de dodelijk verwonde keizerin wordt in het hotel terug gebracht, alwaar zij kort daarna sterft. Als Frans Jozef het bericht ontvangt, zijn zijn woorden: “Ze weten niet, hoezeer ik deze vrouw lief heb gehad”.

Kaiserappartementes

58. Het trabantenvertrek

Van hieruit betreedt u nu de historische woonruimtes van het keizerlijk paar – eerst die van keizer Frans Jozef en aansluitend die van Elisabeth.

59. De wachtkamer voor audienties

Keizer Frans Jozef koos de vleugel van de rijkskanselarij uit als zijn appartement, waarin zich naast de officiële vertrekken ook zijn privé kamers bevinden, die hij tot aan zijn dood in 1916 heeft bewoond. De keizer hield 2 keer per week audientie. De audientiedagen werden in de Wiener Zeitung gepubliceerd en, nadat men een persoonlijke uitnodiging had ontvangen, kwam men via het pronkvolle trappenhuis in deze zaal, waar men moest wachten om in het audientievertrek te worden toegelaten. De muren zijn versierd met 3 monumentale muurschilderingen van Johan Peter Krafft uit 1832 en tonen scènes uit het leven van keizer Frans II/I, de grootvader van keizer Frans Jozef.

60. Het audientievertrek

Hier ontving de keizer staande de audientiegasten en begon het gesprek. Op de lessenaar lag de lijst met afspraken, waarop de volgorde van de deelnemers en de reden van hun komst waren vermeld. Hier kon men zich nu bij de keizer voorstellen, hem voor een onderscheiding bedanken, voor zichzelf of voor zijn familieleden om genade smeken of ook een privé kwestie presenteren. Aangezien Frans Jozef op een ochtend tot aan 100 personen ontving, duurden de audienties gewoonlijk slechts enkele minuten; met een lichte knik van zijn hoofd beëindigde de keizer de audientie.

61. De conferentiekamer

In deze kamer vonden de conferenties met de ministers, de zgn. “Minister Conseils“, plaats, waarbij de keizer steeds het voorzitterschap voerde. De marmeren buste, evenals de erensabel aan de rechtermuur zijn een herinnering aan veldmaarschalk Radetzky, één van de beroemdste veldheren van de monarchie. De veldmaarschalk werd echter onsterfelijk door de naar hem genoemde Radetzkymars van Johan Strauß vader. De schilderijen laten gevechten zien uit de Hongaarse revolutie van 1849. Door de open deur voor u kijkt u in de zgn. keizerlijke garderobe, waar, in de tijd van Frans Jozef, de kasten en commodes stonden, waarin de kleding van de keizer werd bewaard. Frans Jozef droeg bijna altijd een uniform. Enkel bij privé reizen ging hij in burger, bij de jacht droeg hij lederhosen, een groen vest, bergschoenen en een Steierse hoed.

62. Het buro

Keizer Frans Jozef nam zijn verantwoording als keizer over een rijk met meerdere volkeren heel serieus en zag zijn taak niet in pronkvolle representaties, maar voelde zich zijn leven lang als eerste ambtenaar van zijn rijk, dat 56 miljoen inwoners telde. De meeste tijd van de dag bracht hij daarom

door in zijn werkkamer om alle aktes, die hij moest ondertekenen, te kunnen bestuderen. Zijn werkdag begon om 5 uur ‘sochtends en eindigde pas’ savonds laat na officiële diners, recepties of bals.

Achter zijn schrijftafel en aan de linkermuur ziet u portretten van Elisabeth van Frans Xaver Winterhalter, die de keizerin met losse haren tonen. Deze schilderijen van zijn “ ngel-Sisi”, zoals Frans Jozef zijn geliefde vrouw noemde, waren de lievelingsportretten van de keizer.

De open deur rechts leidt naar de kamer van de persoonlijke dienaar Eugen Ketterl. Hij was verantwoordelijk voor het persoonlijke wel en wee van Frans Jozef, stond dag en nacht de keizer ter beschikking en serveerde hem het ontbijt en kleine maaltijden aan zijn schrijftafel.

63. De slaapkamer

Toen het keizerlijke paar gescheiden slaapkamers ging gebruiken, werd dit vertrek als slaapkamer voor de keizer ingericht. Frans Jozef sliep in dit eenvoudige ijzeren bed, dat tevens de spartaanse levenshouding van de keizer weerspiegelt. Frans Jozef begon zijn dag al zeer vroeg, meestal om 03.30 uur, enkel na grote feesten gunde hij zich nog een extra uur slaap. Eerst werd de keizer gebaad in een badkuip uit rubber, die elke dag in de slaapkamer werd opgesteld. De eenvoudige toilettafel voor de dagelijkse hygiene, die u voor het bed ziet staan, toont aan, dat Frans Jozef niet alleen de voorkeur gaf aan een bescheiden inrichting van zijn privé vertrekken, maar ook elke vorm van luxe als overbodig afwees. Nadat de keizer zich had aangekleed, voerde hij aan het bidbankje, dat u rechts van het bed ziet staan, knielend zijn dagelijks ochtendgebed uit. Aansluitend werd hem het ontbijt in zijn werkkamer geserveerd.

64. De grote salon

De architectuur stamt, net als in de andere vertrekken van de keizer, grotendeels uit de 18de eeuw, terwijl het meubilair uit de tijd van Frans Jozef dateert. Net als alle kamers van de Hofburg, werd ook de grote salon verwarmd met kachels uit keramiek. De kachels werden aanvankelijk door de keizerlijke – koninklijke hofstokers via de, achter de vertrekken liggende, stookgang met hout gestookt om stof en rook uit de kamers te weren. Vanaf 1824 werd successievelijk de luchtverwarming van professor Meißner geïnstalleerd, waarbij de kachels centraal d.m.v. pijpleidingen met hete lucht werden gevuld.

65. De kleine salon / herdenkingskamer voor keizer Maximiliaan van Mexico

Dit vertrek werd ten tijde van Frans Jozef als rooksalon gebruikt, waarin de heren zich terug-trokken, aangezien men in de aanwezigheid van vrouwen niet mocht roken. Nu is dit vertrek als herdenkingskamer voor keizer Maximiliaan van Mexico, de jongere broer van Frans Jozef, ingericht. Rechts ziet u zijn portret. Maximiliaan nam in 1864 de Mexicaanse keizerkroon aan en ging met zijn eierzuchtige vrouw, Charlotte van Belgie, naar Mexico. Zij had er bij haar man op aangedrongen, ondanks de moeilijke politieke situatie, de kroon te accepteren. Haar portret hangt links. Al kort daarna trok Frankrijk echter de beloofde ondersteuning terug, zodat Maximiliaan aan de revolutionairen onder Benito Juárez was uitgeleverd, gevangen werd genomen en uiteindelijk in 1867 geexecuteerd.

66. Het appartement van keizerin Elisabeth: haar woon- en slaapkamer

Vanaf 1857 nam Elisabeth haar intrek in de belétagé van de Amalienburg, dat aansluit aan het appartement van de keizer. Zij gebruikte dit vertrek zowel als privé salon als ook als slaapkamer. Het bed stond in het midden van het vertrek en werd door een paravent afgeschermd. Aan de schrijftafel links bij het venster handelde Elisabeth haar correspondentie af en hier schreef zij ook haar talrijke gedichten. Nu ziet u hier een kopie van haar testament.

67. Het toilet- en gymnastiekvertrek

Het toilet- en gymnastiekvertrek was het belangrijkste en tegelijkertijd het meest persoonlijke vertrek van Elisabeth, waar ze de meeste tijd doorbracht. Links ziet u de toilettafel van de keizerin, waaraan zij zich dagelijks 2 – 3 uur liet kappen. Deze tijd benutte Elisabeth vooral om te lezen en om talen te leren, zij sprak naast Engels en Frans ook perfect Hongaars! Elisabeth hield vooral van de Griekse oudheid en mythologie. Op de kleine stoel naast de toilettafel zat meestal haar Griekse voorlezer, Constantin Christomanos, die de keizerin tijdens de moeizame procedure van het kappen voorlas uit Homerus’ Odyssee of de Ilias en de Griekse oefeningen van de keizerin, die ook Oud- en Nieuwgrieks leerde, corrigeerde. In dit vertrek voerde de keizerin – tot grote onsteltenis en onbegrip van de hofstaat – ook haar dagelijks turnprogramma uit, om haar slanke lijn te

behouden en fit te blijven. Voor u ziet u het voor dit doel gebruikte wandrek en de ringen, die in de deurpost hangen.

68. Het toilet

In de doorgang kunt u rechts een blik werpen in het toilet van Elisabeth. Het watercloset uit beschilderd porselein heeft de vorm van een dolfijn, daarnaast is een kleine wastafel te zien.

69. De badkamer

Achter haar toiletkamer liet Elisabeth in 1876 als eerste van de keizerlijke familie een eigen badkamer naar huidige maatstaven inrichten. Links staat de originele badkuip van de keizerin uit verzinkt koper, de daarbij behorende kranen en het inzetstuk voor de badkuip bestaan helaas niet meer. Hier nam Elisabeth haar bad en ook stoom-, olie- en koudwater-baden om haar bloedsomloop en doorbloeding te stimuleren. Ook de procedure van het haren wassen met een speciaal voor Elisabeth samengesteld mengsel van eigeel en cognac, die een hele dag duurde, vond hier plaats. Vooral de historische linoleumvloer is interessant – voor de toenmalige tijd een moderne uitvinding. Door de deur komt u nu in de beide zgn. “Bergl”- kamers, die vermoedelijk dienden als kleedkamers voor de keizerin.

70. De Bergl-kamers

De “Bergl”-kamers zijn genoemd naar de schilder Johann Bergl, die de vertrekken rond 1766 beschilderde. Door de volledig beschilderde muren wordt men in een fantastisch, exotisch landschap met een weelderige flora en fauna verplaatst. Neemt u een paar minuten tijd en u ontdekt talrijke details, zoals kleine vogels, vlinders en exotische vruchten, die dit fantasie-landschap tot leven brengen. Vanuit hier komt u in de kleine salon van de keizerin. Voordat u naar rechts verdergaat, kunt u links nog een blik werpen in de grote salon van de keizerin (vertrek 71).

71. De grote salon

Dit vertrek gebruikte Elisabeth hoofdzakelijk als ontvangstsalon. Het marmeren beeldhouwwerk, dat u in de hoek ziet staan, stelt de muse Polyhymnia van Antonio Canova voor. Het kwam in 1816 als geschenk van het koninkrijk Lombardije-Venetie aan keizer Frans II/I naar Wenen. De gedekte ontbijttafel, die u voor u ziet, herinnert eraan, dat het keizerlijk paar hier af en toe gezamenlijk ontbeet, zoals een tekening van toen laat zien.

72. De kleine salon

U bevindt zich nu in de kleine salon van de keizerin. Hier hingen oorspronkelijk schilderijen van Frans Jozef en de kinderen: Gisela, Rudolf en Marie Valerie.

73. De grote antichambre

Via de adelaarstrap in de aangrenzende Leopoldinische vleugel kwam de keizerin door het vertrek van de lijfwacht en de antichambre in haar appartement. De schilderijen aan de muren brengen ons terug in de 18de eeuw, de tijd van Maria Theresia. Deze periode diende, tijdens de regering van Frans Jozef, tot voorbeeld voor de wooncultuur van het Weense hof in de stijl van de neorococo. Twee schilderijen tonen ons de beroemde opera’s “Il parnasso confuso” van Gluck en “Il trionfo d’amore” van Gasser, die opgevoerd werden door de kinderen van Maria Theresia. Op een van de schilderijen is haar jongste dochter, Marie Antoinette, als balletdanseres afgebeeld.

74. Het apartement van tsaar Alexander/ doorgangskamer

De vertrekken van de Amalienburg aan de noordkant (richting Ballhausplein) werden tijdens het Weense congres, toen in 1814 en 1815 alle gekroonde hoofden van Europa bijeengekomen waren om na de val van Napoléon Europa opnieuw te verdelen, bewoond door tsaar Alexander van Rusland. In de tijd van Elisabeth vonden hier privé uitnodigingen van de keizerin plaats en tenslotte had tussen 1916 en 1918 de laatste Oostenrijkse keizer, Karel I, hier zijn officiële vertrekken .

75. De rode salon

Dit vertrek, dat nog diende als ontvangstsalon van keizer Karel I, is ingericht met kostbare wandtapijten uit de Parijse gobelinmanufaktuur, die tussen 1772 en 1776 werden vervaardigd. Voor de afbeeldingen in de medaillons dienden schilderijen van Francois Boucher als voorbeeld. Ook het meubilair, de paravent en het haardscherm zijn bespannen met gobelins. Het geheel hoort tot de geschenken van de Franse koning Lodewijk XVI aan zijn zwager keizer Jozef II.

76. De eetzaal

In dit vertrek ziet u een tafel, zoals die werd gedekt ten tijde van keizer Frans Jozef voor de allerhoogste familiediners in kleine kring. Galadiners vonden

uitsluitend in de grote feestzalen van de Hofburg plaats. De tafel is gedekt volgens de voorschriften van de “allerhoogste hoftafel”, zelfs een diner in engere familiekring volgde een streng ceremonieel!

De tafel was altijd feestelijk versierd, in het midden stonden vergulde opzetstukken, die waren versierd met bloemen, fruit en suikergoed. Op de zilveren onderborden lagen kunstig gevouwen servetten uit damast. Er werd telkens voor een gang gedekt, voor soep en dessert porseleinen borden, voor alle overige gangen werden zilveren borden gebruikt, het tafelbestek uit zilver droeg de tweekoppige adelaar. Bij elke gang werd een andere wijn geserveerd, waarvoor telkens een ander glas was voorzien, het groene glas was bestemd voor Rijnwijnen. Bovendien beschikte een ieder over een eigen wijn- en waterkaraf en een eigen zoutschaaltje. Om de gerechten altijd vers en warm te kunnen serveren, werden ze van de hofkeuken in verwarmde kisten naar de betreffende appartementen gebracht en in een aangrenzend vertrek met steenkool-, later gasrêchauds warm gehouden.

De keizer zat aan het midden van de tafel, tegenover hem zijn eregast, en aansluitend de andere gasten naar hun familiegraad of rang. Dames en heren zaten altijd afwisselend, conversatie was enkel toegestaan met de tafelbuurman of – vrouw.

De gasten werden gelijktijdig met de keizer geserveerd, die onmiddelijk begon te eten.

Omdat, zodra de keizer zijn bestek neerlegde, de gang als beëindigd werd verklaard en direkt alles werd afgeruimd, lette de keizer er altijd op, zijn bestek eerst dan neer te leggen, als zijn gasten klaar waren met eten. Een diner bestond uit 9 tot 13 gangen en duurde maximaal 45 minuten, koffie en liqueur werden aansluitend in een ander vertrek geserveerd, waar de heren ook mochten roken.

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

Daarmee eindigt onze rondleiding door de keizerlijke appartementen. Indien u nog meer wilt zien en weten omtrent het thema “keizerlijk wonen aan het Weense hof”, nodigen wij u hartelijk uit om ook het keizerlijke hofmeubilair-depot te bezoeken, waar een grote verzameling aan meubilair en interieurs uit de verschillende residenties van de Habsburgers op u wacht. Tegenover de uitgang van de keizerlijke appartementen bevindt zich de halte van de metrolijn U3, waarmee u na 3 haltes (5 min.) gemakkelijk het hofmeubilair-depot kunt bereiken. Bovendien willen wij u nog wijzen op de apparte-menten in paleis Schönbrunn, de voormalige zomerresidentie van de keizerlijke familie.

Bij het verlaten van de keizerlijke appartementen bevindt u zich op het Ballhausplein – direkt naast de ingang tot de officiële vertrekken van de Oostenrijkse bondspräsident – en tegenover de bondskanselarij. Ter oriëntering vindt u een overzichtsbord bij de uitgang.

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

Tenslotte willen wij u bedanken voor uw bezoek, waarmee u een bijdrag heeft geleverd tot de instandhouding van de keizerlijke appartementen en wensen u nog een aangenaam verblijf.

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg

De keizerin Elisabeth in de grote feestzaal van de Hofburg